

Erken Yaşta Evliliklerin Bireysel ve Toplumsal Sonuçları

Yasemin DEMİR¹

Cansın ÖZEL²

Semih SÜTÇÜ³

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geliş Tarihi : 19/06/2021

Makale Kabul Tarihi : 22/03/2022

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Evlilik, Erken Yaş, Toplumsal, Sorun

ÖZET

Erken yaşta evlilikler, henüz psikolojik ve fiziksel gelişimini tamamlamayan çocukların taraf olduğu evliliklere karşılık gelmektedir. Bu çalışmada, erken yaşta evliliklerin sebep olduğu bireysel ve toplumsal sonuçlar ilgili literatür bağlamında tarihsel ve betimsel yönleriyle ele alınmaktadır. Bu bağlamda erken yaşta evliliğin çocukların eğitim, sosyal yaşama ve iş yaşamına katılım, şiddet ve istismar, yoksulluk, evlilik sorunları, toplumsal cinsiyete uğrama, yoksulluğa düşme ve boşanma olasılıklarını önemli ölçüde artırdığı, toplumda geçerli olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi pek çok noktada dezavantajlar oluşturduğu söylenebilir. Çalışmada aynı zamanda erken evliliklerin önlenmesi bağlamında uygulanacak politika ve tedbirlere ilişkin önerilere yer verilmiştir.

Individual and Social Consequences of Early Marriage

ARTICLE INFORMATION

Submission Date : 19/06/2021

Accepted Date : 22/03/2022

Keywords: Child, Marriage, Early Age, Social, Problem

ABSTRACT

Early marriages, which is correspond to child marriages, refers to the marriage of a child as immature person who have not yet completed his/her psychological and physical development. In this study, the personal and social consequences of early marriages are discussed with their historical and descriptive aspects in the context of related literature. In this respect, it can be argued that early marriage interrupts children's education life, prevents them from actively participating in social and business life, increases the risk of being abused, poverty and divorce, and reinforces the reproduction of gender roles in the society. Certain recommendations for policies and measures to be implemented in the context of preventing early marriages are presented in the study.

1. Giriş

Toplumda ve ailede birlik beraberliğin kurulması açısından önemli bir yere sahip olan evlilik, zaman ve mekân farkı gözetmeden, dünyadaki birçok toplumda, farklı kültür ve biçimlerde varlığını sürdüren bir kurum olmuştur. Aile ve evlilik kurumu; sağlıklı ve huzurlu bir toplumun oluşması ve toplumun geleceğine yön vermesi bakımından hem oluşumu hem de dinamikleri doğrultusunda

¹ Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Öğretmeni, Giresun/Piraziz Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi jshmn.gunes@gmail.com ORCID: 0000-0002-2627-1322

² Avukat. cansin.ozel@hotmail.com. ORCID: 0000-0003-0472-229X

³ Araştırma Görevlisi Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı semih.sutcu@erdogan.edu.tr ORCID: 0000-0002-6833-3464

sağlıklı temellere sahip olması gereken bir kurumdur. Evliliklerin sağlam temelli olmasında bazı iç dinamikler vardır. Bu dinamiklerin başında evlilik birliğinin oluşması ve korunmasında gerekli olan hukuki ve toplumsal kurallar ile kişilerin rol ve sorumlulukları gelmektedir. Aile kurumunda aile içi rol ve görevler hem kadın hem de erkek için medeni hukuk bağlamında eşitlik ilkesine göre belirlenmiş olsa da rol ve görevlerin belirlenmesinde toplumsal yapı ve öğeleri de etkisini korumaktadır. Bu bağlamda toplumun coğrafi, sosyokültürel ve ekonomik yapısı gibi bileşenler kişilerin ailede alacağı rol ve sorumlulukların da belirleyicisi olmuştur.

Evlenme ve evlilik ile genel ve özel şartlar kanunla belirlenmiş olsa da bazı toplumlarda çocukların evlendirilmesi gündeme gelmekte ve çocuklar hem hukuki hem de gelişimsel şartları sağlamadan evlenmeye zorlanabilmektedirler. Aktepe ve Atay (2017), çocukların evliliğini “çocuk yaşta evlilik” kavramı ile ele almakta ve 18 yaşını doldurmamış çocukların, gelişimsel özellikleri bakımından hem evliliğe ve hem de evlat sahibi olabilecek sorumluluğa erişmeden evlendirilmesi olarak tanımlamaktadır. Çocuk yaşta evlilikler Türkiye’de de karşılaşılan bir durum olmakla birlikte literatürde daha çok erken yaşta evlendirilen kız çocuklar üzerine araştırmalara rastlanmaktadır. Türkiye’de çocuk yaşta evlendirilen kız çocukları “çocuk gelinler” olarak nitelendirilmektedir. Bu ifade bir yandan çocuğun gelin olarak kabul edilmesinin yanlışlığına vurgu yaparken; bir yandan da birçok tartışmayı beraberinde getirmektedir. Çocukların yaşadığı bu olumsuz durumun resmiyette erken evlilik olarak tanımlanması, çocuğun yaşadığı sorunun daha nitelikli anlaşılmasını sağlamaktadır (Gök, 2016). Özellikle kız çocukları; çocukluklarını yaşayacağı, geleceklerini şekillendireceği zamanda, tüm hayallerini geride bırakarak, hayatının geri kalanında istemediği bir evliliğin sorumluluğu altında ezilmektedir (Burcu vd., 2015). Çocukların erken yaşta evlendirilmesi, toplumsal ve bireysel çok boyutlu sorunları ortaya çıkarmaktadır. Erken yaşta evlilikler bireysel olarak kişileri psikososyal ve gelişimsel anlamda olumsuz etkilemekte, çocukları yaşam, eğitim, katılım gibi haklarından yoksun bırakmaktadır. Çocuk yaşta evlilikler bireysel etkilerin de bir yansıması olarak toplumsal sorunların da temelinde yer almaktadır.

Çocuklar, gelişmek için hem yetişkinin hem de toplumun desteğine ve korumasına ihtiyaç duymaktadırlar. Korunmaya ihtiyaç duyan bu çocukların, erken yaşta evlendirilmeye mecbur bırakılması ve evliliğe hazır olmadıkları, üstesinden gelemeyecekleri bir sorumluluğu yüklenmeleri çocuk, kadın ve insan hakkı ihlali olarak kabul edilmektedir (Ekici, 2018). Erken evlilik; çocukları oyun, eğitim, sağlık, yaşam hakkı gibi haklardan mahrum bırakmış ve çocukların, henüz gelişimini tamamlayamadan evlendirilmesi nedeniyle psikolojik, fizyolojik, ekonomik sorunlar ile sağlık sorunları yaşamalarına da zemin oluşturmuştur. Buna bağlı olarak erken yaşta evliliğe sürüklenen kız çocuklarına henüz kaldıramayacağı sorumlulukların verilmesi, onların ileride psikolojik sorunlar yaşamalarına, hatta bazen kendi yaşamlarını sonlandırmalarına neden olabilmektedir. Yine bu bireyler aile içinde fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddete maruz kalmakta, bu durumdan hem fiziksel hem de psikolojik olarak oldukça zarar görmektedirler. Her ne sebeple olursa olsun kız çocuklarının henüz yetişkinliğe erişmeden evlendirilmesi hem sosyolojik hem de ruhsal ve fizyolojik açıdan çocukların olumsuz sonuçlarla karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Buna yönelik yasal mevzuatlarda erken yaşta evlilik, şiddet kapsamında değerlendirilmiştir (Ekici, 2018). Henüz yeterli fiziksel ve ruhsal olgunluğa erişmeyen kız çocukları evlilik sonrası cinsel birlikteliğe zorlanmakta ve bunun sonucunda gebeliğe maruz bırakılmaktadır. Erken yaşta gebelik, anne ve bebeğinin, doğum sırası travma, erken doğum riski gibi sağlık problemleri ile karşı karşıya gelmesine neden olmaktadır. Özellikle annenin istenmeyen bir gebelik sürecine girmesi psikolojik sorunları da beraberinde getirmektedir.

Toplumun kadın ve erkeğe yüklemiş olduğu roller, evlilik türleri, evlilik şekilleri ve evlilik yaşı gibi konular incelendiğinde erken yaşta evliliklerin hem bireysel hem de toplumsal birçok etkisinden söz edilebilmektedir. Erken yaşta evliliklerin çok boyutlu etkileri ve sonuçlarının ortaya çıkarılması önem taşımaktadır. Bu derlemede, en temelde kız çocuklarının evlilik sonrası yaşadığı sorunların sonuçları üzerine odaklanılmış ve bu sonuçlar üzerine genel bir literatür taraması yapılarak “erken yaşta evliliğin tanımı”, “erken yaşta evliliğin sonuçları”, “psikolojik ve fiziksel sorunlar, eğitim,

şiddet, istismar, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, yoksulluk” başlıkları ile çocuk yaşta evliliklerin sonuçları irdelenmiştir. Sonuç ve öneriler kısmında ise çocuk yaşta evliliklerin önlenmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

2. Erken yaşta evliliğin tanımı

Erken yaşta evlilik konusunu detaylı bir şekilde incelemeye başlamadan önce; çocuk tanımına ve çocuk yaşta yapılan evliliklere değinmek konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 1. maddesinde “Çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayısı” ifadesine yer verilmekte ve çocukluğun sınırları kronolojik olarak belirlenmektedir.

Erken yaşta evlilik, fizyolojik ve psikolojik açıdan evliliğe ve evlat sahibi olacak olgunluğa erişmeyen 18 yaş altı çocukların evlendirilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (UNICEF,2004). Türkiye açısından erken yaşta evlilik ve çocuk evliliğine ilişkin taraf olunan uluslararası anlaşmalar ile ulusal yargı ve kanunlarda çocukluk sınırı belirlenmiştir. Türk Medeni Kanunu Madde 11’de geçmekte olan “Erginlik 18 yaşın doldurulmasıyla başlar.” ifadesine göre 18 yaş altındaki bireylerin çocuk kabul edildiği görülmektedir.

Çocuk Koruma Kanunu’na (2005) göre; çocuk, erken yaşta erginliğe ulaşsa da, on sekiz yaşını henüz doldurmamış birey olarak tanımlanmıştır. Bu tanımların ortak noktası 18 yaş altı bireyin çocuk olarak kabul edilmesidir. Dolayısıyla bireyin, kendi kararlarını alabilmesi, sorumluluk sahibi olması, soyut ve analitik düşünebilmesi; bedensel, ruhsal ve zihinsel açıdan yeterli olgunluğa gelmesiyle mümkündür. 18 yaş altındaki bireyler bu olgunluğa erişemediğinden “çocuk” olarak kabul edilmekte ve 18 yaş altındaki evlilikler “erken evlilik” olarak nitelendirilmektedir. Psikososyal gelişim kuramlarına göre kişilik gelişimi ergenlik döneminde tamamlanmakta ve 18 yaşında sonra bir kişilik tanımından söz edilebilmektedir.

Erken yaşta evlilik kavramını Aktepe ve Atay (2017), 18 yaşını doldurmamış çocukların gelişimsel özellikleri bakımından hem evliliğe ve hem de evlat sahibi olabilecek sorumluluğa erişmeden evlendirilmesi olarak tanımlarken; bazı örgüt, medya ve haberlerde “çocuk gelin” kavramı kullanılmaktadır. “Çocuk gelin” kavramı ile ilgili olarak eğitim, sağlık, hukuk gibi alanlarda faaliyet gösteren uzmanlar ve profesyonel meslek elemanları, çocuk ve gelin terimlerinin yan yana kullanılmasının bir takım düşünsel çelişkiler yaratacağını, bu durumun erken yaşta evliliği ılımlı hale getirdiğini belirtmişlerdir. Farklı meslek grupları, erken yaşta evlilikleri farklı şekillerde ele alarak sınıflandırmakta ve üzerinde anlaşılacak kesin bir tanıma yer verilmemektedir (Coşkun ve Duman, 2019). Bu tanımlardan bazıları şunlardır:

Aile baskısı, yoksulluk gibi nedenlerden dolayı evlendirilmek mecburiyetinde kalan kız çocuklarının kendilerinden yaşça büyük bir yetişkinle gerçekleştirmiş olduğu evlilik şekli; aile içi sorunlardan dolayı evden kaçarak ya da kendi tercihleriyle evlenmek isteyen kız çocukları ile olgun erkek bireylerin gerçekleştirmiş olduğu evlilik şekli; kız veya erkek bireylerin henüz on sekiz yaş altında olması, ailenin veya bulunduğu çevrenin baskısıyla ya da kendi rızalarıyla yapmış oldukları evlilik şekli olarak tanımlanmaktadır (Doğan ve Kılınç, 2013).

Erken yaşta evliliğe dair yapılan birçok araştırmada da görülmektedir ki erken yaşta evlilikten en fazla etkilenen kız çocuklarıdır. Zira evlenmek suretiyle evden ayrılacakları düşüncesiyle kız çocuklarının eğitim hayatlarına devam etmelerinin beklenmediği, bu sebeple erken yaşta evlendirilen kız çocuklarının gelişimine ailelerinin yatırım yapmayı tercih etmedikleri bilinmektedir (Uysal, Eren, Şimşek, 2019).

Çocuk yaşta evlilik sorunu sadece Türkiye’yi değil, tüm dünyayı ilgilendiren bir sorundur. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations International Children's Emergency Fund= UNICEF) tarafından 2019 yılında açıklanan istatistiklerine göre dünya genelinde kadınların %21’inin 18 yaş altında evlendirildiği, yine her sene 12 milyon kız çocuğunun erken yaşta

evlendirildiği belirtilmektedir. Yine UNICEF tarafından yapılan bir açıklamada 2030 yılına kadar 150 milyonu aşkın kız çocuğunun erken yaşta (18 yaş altında) evlendirileceği belirtilmektedir (UNICEF, 2019). Dünya geneline baktığımızda çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi için birçok örgütsel yapılanma harekete geçmekte ve bunlar, çocuklar üzerindeki bu olumsuz durumun ortadan kaldırılması için bilinçlendirme çalışmaları yaparak, insanları bu konuda duyarlı olmaya davet etmektedirler (Gülada, 2019).

Gelişmiş ülkeler, erken yaşta evliliğin birey açısından bir insan hakkı ihlali olduğunu, bu durumun bireyin ihmal ve istismarına yol açtığını vurgulamaktadırlar. Devletler yasalarda düzenleme yaparak bu sorunları çözmeye çalışsalar da bugün hala Türkiye’de ve dünyada erken yaşta evlilik konusu bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Uluç vd. 2018).

3. Erken yaşta evliliklerin bireysel ve toplumsal sonuçları

Erken yaşta evlilikler bireyi ve dolayısıyla da toplumu derinden etkilemekte ve özellikle çocuklar için geri dönülemez sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışmada erken evliliklerin sonuçları olarak, biyopsikososyal boyut, eğitim boyutu, şiddet boyutu, istismar boyutu, toplumsal cinsiyet eşitsizliği boyutu ile yoksulluk boyutu ve boşanma boyutları ele alınmıştır.

3.1. Erken Yaşta Evliliklerde Biyopsikososyal Boyut

Erken yaştaki çocukların hem fiziksel hem de sosyal gelişimini tamamlanmadan evlendirilmesi birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Gelişimsel, biyolojik ve psikolojik olarak yeterli olgunluğa erişmeyen ve ergin olmayan çocukların erken yaşta aile kurmak, ev yönetimi ve çocuk sahibi olmak ve bakımını yapmak gibi sorumlulukların üstesinden gelmeleri mümkün değildir. Ancak erken yaşta evlilikler birçok toplumda karşılaşılan ve sivil toplum örgütlerinin mücadele verdiği bir durumdur. Erken yaşta ailesinden, sosyal çevresinden uzaklaştırılan kız çocukları kendilerini dışlanmış, sosyal hayattan izole edilmiş ve mutsuz hissetmektedirler. Bu sorunlar bireyde ruhsal sorunların temelini oluşturmaktadır. Erken yaşta evlilik, çocukluğunu henüz yaşayamamış bireylerin üzerinde derin fizyolojik ve psikolojik hasarlara yol açmaktadır.

Erken yaşta yapılan evlilik, ergenliğe erişmiş bireylerin eğitimden mahrum kalmalarına, ergen gebeliğine bağlı olarak anne ve bebekte sağlık sorunlarına ve bunun yanı sıra düşük ekonomik düzeyden dolayı bireylerin sağlıklı bir hayat yaşayamamalarına zemin oluşturmaktadır (Eray vd. 2019).

18 yaş altında olan ve henüz gelişme çağındaki bireylerin topluma dayalı rollere uyum sağlayamadığı görülmektedir. Bu bağlamda çocukların erken yaşta evlendirilmesi, onların toplumsal uyum sürecinde uyum sorunu yaşamalarına, kendi kimliklerini tam anlamıyla yaşayamamalarına neden olmaktadır. Bu çocuklar evlilik sonrası; akranlarından uzaklaşmak zorunda kalmış, sosyal çevresinden koparılmış, aile hayatında söz hakkı sahibi olamayan bireyler haline gelerek, bir ev içerisinde hapsolmuş bir hayat sürdürmektedir (Eray vd., 2019). Ayrıca erken yaşta evlilik yapan kız çocuklarının, erken annelik kavramıyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu durumda da gebe adölesanlar, sağlık açısından riskli gruplar arasında yer almaktadır. Henüz fiziksel ve ruhsal olgunluğa erişememiş kız çocuklarının, kendi çocukluklarını yaşayamadan anneliği kabul etmeleri mümkün değildir. Bu çocuklar erken yaşta karşılaştıkları gebelik sürecinde kalıcı fiziksel ve ruhsal sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Anne- bebek ölümlerinde bu durumdan kaynaklanan risklerde artış olduğu gözlenmektedir.

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (2020) tarafından yayınlanan “Çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerin sağlık riskleri ve sonuçlarına çok sektörlü yaklaşım” isimli raporunda, erken yaşta evliliklerin kız çocukları üzerindeki fizyolojik ve psikolojik etkileri çeşitli uzmanlar tarafından ele alınmıştır. Bu konuda genel itibariyle şu görüşlere yer verilmiştir: Erken yaşta evlilik yapmış kadınların ekonomik anlamda bağımsız olamamaları, eğitim düzeylerinin yetersiz oluşu, psikolojik

açından yıpranmalarına, depresyona girmelerine neden olmaktadır. Henüz kendisi çocukken annelik sorumluluğunu almak zorunda kalan kız çocuklarında, bebeğine nasıl bakacağı endişesi ortaya çıkmaktadır. Bu durum annenin çocuğuna yönelik olumsuz tutumlar sergilemesine, çocuğa yönelik ihmal ve istismar olgularının ortaya çıkmasına zemin hazırlayarak anne çocuk ilişkisini olumsuz yönde etkilemektedir. Bireylerin henüz kimlik oluşturma dönemindeyken, erken yaşta evliliğe zorlanmaları, içerisinde bulunduğu sosyal çevrenin de onlara kaldıramayacağı yükler yüklemesiyle, sağlıklı bir birey olma yolunda ilerlemelerine engel teşkil etmektedir. Henüz fizyolojik olarak yeterli olgunluğa erişmemiş bireylerde karşımıza çıkan erken gebelik sorununun, bu çocukların hem fizyolojik hem de psikolojik açıdan doğuma uyum sürecinin, yetişkin bireylere göre daha zor kabullenilebilir bir durum olduğunu bizlere göstermektedir (UNFPA, 2020). Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun ortaya koyduğu riskler doğrultusunda erken evliliklerin sakıncalı yanlarından birisinin de kız çocuklarının cinsel sağlık konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibi olmamaları ve bu nedenle gebelikten korunma yollarını da bilmemeleri olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla erken yaşta evlenen kız çocukları HIV enfeksiyonlarına daha fazla yakalanmakta ve bu çocuklar doğum sonrası depresyonlara maruz kalmaktadırlar (Kidman, 2016; Aktepe ve Atay, 2017). Erken yaşta evliliğin kız çocuklarını AIDS'ten koruyacağına olan inanış varlığını sürdürürken; yapılan araştırmalar on sekiz yaş öncesi evliliklerin HIV enfeksiyonu açısından riskli olduğunu ortaya koymuştur (Kasım vd., 2015). Ayrıca erken yaşta evlenen kadınların psikolojik açıdan tanı almalarının, bu konuda desteğe ihtiyaç duymalarının ilerleyen yaşlarda evlenen kadınlara oranla daha fazla olduğu belirtilmiştir (Le Start vd, 2011; Aktepe ve Atay, 2017).

Erken yaşta evliliklerin hem biyolojik hem de psikolojik bir sonucu olarak cinsel problemler ele alınabilmektedir. Özellikle yaşça olgun erkeklerle evlendirilen kız çocuklarının, cinsel yaşama uyum sürecinde yaşadığı olumsuzluklar, cinsel problemleri de beraberinde getirmektedir (Güneş vd., 2016). Yapılan bir araştırma; erken yaşta evlendirilen kız çocuklarının cinsel ilişki isteme oranlarının, yetişkin yaşta evlenen kadınlara göre daha düşük seviyede olduğunu ortaya koymaktadır. Çiftlerin uyumlu bir cinsellik yaşayabilmeleri için yaş faktörü ve cinsel birliktelik açısından uygun zamanın beklenmesi önemlidir (Erulkar, 2013; Aktepe ve Atay, 2017). Çocuk yaşta evlenen kadınların cinsellik hakkında bilgi sahibi olmamaları, eş seçiminde söz haklarının bulunmaması, henüz cinsel olgunluğa erişmemişken ilk cinsel deneyimini böyle olumsuz şartlarda gerçekleştirmeleri, bu kız çocuklarının cinsel yaşamdaki sorunları açıklar niteliktedir. Türkiye'de, 2016 yılında yapılan bir araştırmada, erken yaşta evlenen bireylerin cinsel hayatlarında birtakım sorunlarla karşı karşıya kaldıkları ortaya konmuştur. Ayrıca bu bireylerin evlendikleri gece eşleri tarafından cinsel birlikteliğe zorlanmalarının, diğer normal evlilik yapmış olan kontrol grubundakilere oranla üç kat daha fazla olduğu belirlenmiştir (Güneş vd. 2016). Bu bağlamda erken evlenen kız çocuklarının, normal yaşta evlenen kadınlara oranla cinsel konuda isteksiz olmaları hem psikolojik faktörlerden hem de fiziksel olgunluğa erişmemelerinden kaynaklanmaktadır.

Birçok araştırmada da belirtildiği gibi çocuk yaşta evlilik yapan kız çocuklarının; üreme sağlığı bozuklukları, erken gebelik, erken doğum, anemi ve düşük ağırlıklı yeni doğan, doğum sırası ölüm, ruhsal bunalımlara bağlı tanılamlar, depresyon ve buna bağlı olarak intihar riskleri, anksiyete bozukluğu, heyecan, korku, umutsuzluk vb. durumlarla karşı karşıya kaldıkları görülmüştür. Kız çocuklarının yaşadığı bu sorunlar onların üzerinde hayat boyu sürececek derin yaralar bırakarak ciddi travmalara neden olabilmektedir. Bu nedenle "erken yaşta evlilik" ifadesi sadece, kız çocukların hayatlarını bir eşle devam ettirmelerinin sağlanması anlamına gelmemekte; onların umut dolu geleceğinin önüne çekilen set olarak da düşünülmektedir.

3.2. Erken Yaşta Evliliklerde Eğitim Sorunu

Eğitim, erken yaşta yapılan evliliklerinin hem nedeni hem de sonuçlarına etki eden faktörlerden biri olması açısından oldukça dikkat çekicidir (Balta Peltekoğlu ve Akbayır, 2019). Nitekim eğitimsiz ailelerde yetişen çocukların erken evlilik gerçekleştirme oranı, eğitilmiş ailelerin çocuklarına nispeten daha sık görülmekle birlikte, nişanlanmaları ve evlenmeleri nedeniyle eğitimi yarıda kesilen kız

çocuklarının mevcudiyeti de erken yaşta evliliklerin sonuçlarından birine karşılık gelmektedir. Öyle ki, yapılan bir araştırmada, erken yaşta evlendirilen kız çocuklarının çoğunluğunun liseden mezun olamadıkları ve üniversiteye devam edemedikleri açıkça ortaya konmaktadır (Çağırkan, 2019).

Kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmeleri, yalnızca eğitim hayatlarını kesintiye uğratmakla kalmayıp, kadınların iş hayatına atılmasına, ekonomik bağımsızlıklarını kazanmasına ve sosyal hayatta etkin bir şekilde var olabilmelerine de engel bir durum olarak değerlendirilmektedir (Cenk, 2019; Çakır, 2014). Kız çocuklarının, çocukluklarını yaşamaları beklenirken, erken yaşta evlendirilmeleri ile omuzlarına yükledikleri evlilik sorumluluğu, hemen ardından ortaya çıkan anneliğin getirdiği yükümlülükler, çocukların yaş ve gelişimlerinin, üzerlerine aldıkları sorumluluklarla baş edebilmelerine yeterli olmamakta, çocuklar bu sorumlulukların ağırlığı altında ezilmektedir. Nitekim erken yaşta sorumluluk altına giren çocuklardaki bu olumsuz etkiler, yetiştirdikleri çocuklara, yani bir sonraki nesle de etki etmekte; sonuç itibarıyla, erken evliliğin bireysel boyuttaki etkileri, toplumsal boyuta da taşınmaktadır. Buna ek olarak, kız çocuklarının erken evlenmeleri, çocukluk dönemlerine yaşamalarına da engel olmakta; bu durum hem bireysel hem de toplumsal manada büyük mağduriyetlere sebep olmaktadır (Duman ve Coşkun,2019).

3.3. Erken Yaşta Evliliklerde Şiddet

Erken yaşta yapılan evlilikler, aile içi şiddet riskini de artırmaktadır (IWCH, 2018). Öyle ki, erken yaşta yapılan evliliklerin aile içi şiddet oranlarını artırdığı gerek UNICEF gerekse diğer literatür çalışmaları vasıtasıyla ortaya konmakta; aile içi şiddetin, duygusal/psikolojik, sosyal, ekonomik, fiziksel şiddet gibi türlerle sınıflandırıldığı da ifade edilmektedir (Anık ve Barlin,2017). Kız çocuklarının maruz kaldıkları fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet, onların temel yaşam alanlarına doğrudan saldırı niteliği de taşımaktadır (Cenk,2019; Doğan ve Kılınç,2013).

Nitekim erken yaşta evlilik yapan katılımcılarla yapılan görüşmelerde elde edinilen bulgular, katılımcıların çoğunluğunun aile içi şiddete uğradığını göstermektedir. Ne var ki bir katılımcı, eşinin kendisine 1-2 kez vurduğunu, bu sebeple çok ciddi bir şiddete maruz kalmadığını beyan ederken; bir başka katılımcı, çocuklarını canı çok yandığı için emzirmek istemediği zamanlarda eşinin kendisini dövdüğünü, buna rağmen şiddet görmediğini ifade etmek suretiyle, erken yaşta evlilik yapan kız çocuklarının yaşadıkları şiddeti “şiddet” olarak dahi tanımlamadıkları, maruz kaldıkları şiddeti normalleştirip, içselleştirdikleri anlaşılmaktadır (Yorgun,2019). Diğer yandan, yapılan bir başka çalışmada, özellikle 15-19 yaşları aralığındaki, eğitim düzeyi düşük genç kızlarda fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalma riskinin daha yüksek olduğu ortaya konmaktadır (Boran, Gökçay, Devocioğlu ve Eren, 2013). Bangladeş’in kırsal bölgesinde 15-19 yaş arası kızların %48’inin son 12 ay içerisinde eş tarafından fiziksel, cinsel veya her iki şiddete maruz kaldığı ifade edilmektedir (Boran vd., 2013).

Erken yaşta evlendirilen çocukların maruz kaldığı şiddet, yalnızca eşleri ile sınırlı olmayıp; eşlerinin aileleri tarafından da gerçekleştirilebilmektedir. Nitekim 13 yaşında evlendirilen bir katılımcı konuya ilişkin olarak: “ (...) Eşimin ailesi ve babasıyla aynı evde yaşıyorduk. Babası beni dövmüştü, balkondan aşağı sarkıtmıştı beni. Çok içki içerdi, çok bağırdı. Beni balkondan aşağı sarkıtır dövmüştü. Hayatım boyunca bunu unutamam (...)” demek suretiyle eşinin ailesi tarafından maruz kaldığı şiddeti dile getirmektedir (Anık ve Barlin, 2017). Yine, aile içi şiddete maruz kalan ve yaşadıkları şiddet karşısında çoğu zaman sessiz kalan kız çocuklarının, yaşadıkları olayların kendilerinde yarattığı travmanın etkisiyle, aynı şiddeti çocuklarına da gösterdiği ve netice itibarıyla, kız çocuklarının maruz kaldığı şiddetin bir döngü etkisi ile çocuklarına yansıdığı veya çocukların şiddeti öğrenmeleri ile şiddet eğilimi gösterdikleri, yapılan çalışmalarla ortaya konmaktadır. Bu bağlamda, aile içerisinde yaşanan bu şiddet döngüsünün nesilleri ve toplumları etkileyen neticeleri göz önünde bulundurulduğunda şiddetin erken yaşta evliliklerin hem nedeni hem de sonucu olarak değerlendirilmektedir (Şimşek, 2019).

3.4. Erken Yaşta Evliliklerde İstismar

Erken yaşta evlilikler cinsiyet ayrımı yapılmaksızın bir istismar olarak değerlendirilmektedir. Kız çocuklarında erken evlilikler, bir insan hakları ihlali olmakla birlikte, cinsel istismarın en sık görülen biçimi olarak ifade edilebilmektedir (Boran vd., 2013). Erken yaşlarda evlenen kız çocuklarında yaşanan gebelikler de ne yazık ki, bu istismarın görünürdeki sonuçlarından yalnızca birine karşılık gelmektedir (Cenk, 2019). Buna ek olarak, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) (2008) verilerine göre; eşler arasındaki yaş farkının en fazla olduğu grubun 20 yaş altında yoğunlaştığı ortaya konmaktadır (Boran vd., 2013). Eşler arasındaki bu yaş farkının, özellikle kız çocuk açısından yaşadığı mağduriyetlere karşı kendini savunması noktasında bir engel teşkil ettiğinden bahsedilebilmektedir. Diğer yandan, kanun nezdinde bir çocukla ilişkiye girmenin suç olması gerekçesiyle yaptırma bağlanması söz konusu iken; aynı eylemin toplumda “evlilik” adı altında kabul edilmesi ve meşru algılanması oldukça çarpıcıdır (Boran vd., 2013). Erken yaşta evlilik yapan kız çocukların, yaşları ve gelişimlerinin henüz tamamlanmadığı dikkate alındığında ne rızalarının geçerliliğinden ne de yaşadıkları mağduriyetlere karşı mücadele etme cesaretlerinin mevcudiyetinden bahsedilebilecektir. Nitekim erken yaşta yapılan evliliklerin yalnızca cinsel istismarla sınırlı kalmayıp; çocukların fiziksel ve ekonomik istismarının da en açık şekline tekabül ettiği ifade de belirtilmektedir (Boran vd., 2013; Yüksel ve Yüksel, 2014). Öyle ki, çocuklarının okutulmadığı, erken yaşlarda evlenmek durumunda bırakıldığı ve erkeğe bağımlı hale getirildiği ülkemizde, ekonomik şiddetin/istismarın göz ardı edilmesi imkânsızdır (Yılmaz ve Öz, 2017). Öte yandan, ekonomik şiddet mağduru kız çocuklarının erken yaşta evlenmeye daha yatkın olduğunu ortaya koyan bir başka araştırma ise, ekonomik şiddetin erken yaşta evlendirmenin hem sebebi hem de sonuçlarından birine karşılık geldiğini saptaması açısından dikkat çekmektedir (Can Gürkan ve Coşar, 2009).

3.5. Erken Yaşta Evliliklerde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Roller

Toplumsal cinsiyet, bireyin belli bir cinsten olduğuna ilişkin bilgiye, bu bilgi dâhilinde olmak üzere toplumsal düzlemde bireyden beklenenlere ve toplumda bireye biçilen konuma işaret etmekte; bu bağlamda biyolojik cinsiyetten farklı olarak, kültürden kültüre, toplumdan topluma değişiklik göstermektedir (Vatandaş, 2007). Kadın ve erkek cinsiyetine atfedilen roller ve algılar; erken yaşta evlilik yapan kız çocuklarının ev içi işlere ve çocuk bakımına daha yatkın ve eğilimli olduğu yönündeki yaygın inancı beslemekte ve toplumsal sistem içerisinde nesillerce aktarılarak yeniden üretilmeye devam edilmektedir. Öyle ki, erken yaşta evlenen kız çocuğu, çocukluk ve kadınlık kimliği arasında sıkışmakta; kendisi henüz psikolojik ve fiziksel olarak gelişmemiş olmasına rağmen çocuğunun gelişim ve bakımından sorumlu tutulmakta; ev içi işlerin sorumluluğunu yüklenmekte ve üstüne cinsel yaşamında bilgili ve yeterli olması yönünde eşinin beklentisi ile karşı karşıya kalmaktadır (Şimşek, 2019). Diğer yandan, evlenen kız çocuğunun yaşı ve gelişimi ne düzeyde olursa olsun, toplumda kadın cinsiyetine atfedilen tüm rol ve sorumluluğun kız çocuğundan da beklendiği anlaşılmaktadır (Aydemir, 2011).

Erken yaşta evlenen kız çocukları, çoğu zaman görücü usulü ile evlendirilmekte, eşinin ailesi ile aynı evde ikamet etmekte, annelik rolü ve ev işlerine yardımcı olmak dışında herhangi bir kimliğe sahip olmamaktadırlar (Boran vd., 2013). Bilhassa, evliliğin yalnızca bir tarafının değil, her iki tarafının da çocuklardan oluştuğu ve dolayısıyla ekonomik olarak çiftin ailelerine bağımlı oldukları durumlarda, erken yaşta evlilik yapan tarafların aile büyükleri ile aynı evde ikamet etmeyi tercih ettikleri ya da buna mecbur oldukları anlaşılmaktadır (Anık ve Barlin, 2017).

Yapılan bir çalışmada kız çocuklarının kadınlık ve çocukluk rolleri arasında sıkıştığı, geleneksel rollerin sürdürülmesinin bir aracı haline geldiği vurgulanmaktadır (Duman ve Coşkun, 2019).

Erken evlilikler ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında ortaya çıkan bir diğer sonuç ise, kız çocuklarının toplumdan izole edilmesi olarak ifade edilmektedir. Öyle ki; erken yaşta evlilik yapan çocukların, eğitimi yarıda kesilmekte, ev ve annelik sorumlulukları omuzlarına yüklenmekte; bu

durum, sosyal hayattan ve iş yaşamından uzaklaşmalarına sebep olmaktadır. Diğer yandan, erkenden evlilik yapan kız çocuklarının, ailesi, yakınları ve arkadaşları ile olan iletişimi de engellenmektedir (Boran vd., 2013). Buna ilaveten, yasal olarak evlenmeleri mümkün bulunmayan çocukların genellikle dini törenle evlendirilmiş olmaları, özellikle kız çocuklarının miras ve boşanma konularına ilişkin haklardan faydalanamamaları riskini açığa çıkarmaktadır (Şimşek, 2019).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin erken evlilikler bağlamında ortaya çıkardığı bir diğer neticesi ise, kız çocuklarının anneliğin gerektirdiği sorumluluk ve nitelikleri taşıyamaması olarak ifade edilmektedir. Öyle ki, zaten hali hazırda çocuk olan anneler, henüz kendileri daha gelişip, yetişmemişken bir de doğurdukları çocuklara annelik yapmakta ve onların bakım ve sorumluluğunu üstlenme rollerini üzerlerine almaktadırlar. Haliyle, bu sorumluluğu taşımakta güçlük yaşayan çocuklar, bu kez hem çocuklarına yeterli olamama hem de bazı durumlarda yaşadıkları mağduriyetlerin travmasını çocuklarına yansıtma riski ile karşı karşıya gelmektedirler. Nitekim yapılan bir araştırmada, erken yaşta evlendirilen katılımcılardan birinin; “Evet. Yani öyle terlikle falan popolarına ellerine vuruyorum. Eşim beni dövünce bende onlara sinirlenip onlara vuruyodum. Çünkü sabrım kalmamış. Ben de sinirimi onlardan çıkarıyorum.” demekle ve bir başka katılımcının ise: “...Ama niye dövdüm biliyo musun? Eşim bana eziyet ediyordu ya, herkes baskı uygulayınca bende patlama noktasına geliyordum onun ufacık hareketi benim gözümde büyüyordu, onu dövüyordum. En basitinden çocuk yerden bir şey alıp ağzına koysa kayıvalidem bana kızıyordu. Ben artık yani o kadar baskı altındaydım ki o yapsa ben fırçayı yiyeceğimi biliyordum. Sırf onlar bana baskı uygulamaları diye ben de oğlumu dövüyodum maalesef.” demek suretiyle, erken yaşta yaptıkları evlilikleri, eşlerini ve eşlerinin ailelerini çocuklarına uyguladıkları şiddetin sorumlusu olarak gördükleri ifade edilmektedir (Şimşek, 2019).

Erken yaşta evliliğin neticeleri yalnızca evliliğin tarafları ile sınırlı kalmamakta, o evlilikten doğan çocukların da kader ve yaşamlarını etkilemektedir (Anık ve Barlin, 2017). Yapılan bir başka araştırmada ise anne olmanın zorluklarını ifade eden katılımcıların, fiziksel gelişimlerini tamamlamamış olmaları nedeniyle evlendikten ancak birkaç sene sonra hamile kalabilmeleri neticesinde sosyal çevrelerinde “kısır” olarak damgalanmalarına; evlendikten sonra hemen hamile kalanların ise henüz gelişmemiş olmaları sebebiyle hem kendilerinin hem de bebeklerinin ciddi sağlık sorunları ile karşı karşıya kalmalarına sebebiyet verdiği anlaşılmaktadır (Şimşek, 2019). Erken yaşta evlilikler konusunda yapılan bir başka çalışmada, katılımcılardan biri çocuk sahibi olduğunda kendisinin de halihazırda çocuk yaşta olduğunu, çocukları ile birlikte büyüdüğünü, ancak son çocuğu ile annelik duygusunu tam olarak yaşayabildiğini ifade etmektedir (Yorgun, 2019).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği yalnızca erken evliliğin sonuçlarından biri olmakla kalmayıp aynı zamanda bu tür eşitsizliklerin nedeni olabildiği için toplumsal açıdan bir yeniden üretim mekanizması haline dönüşmektedir. Bu bağlamda, erken yaşta yapılan evliliklerin, kız çocuklarını yalnızca sosyal hayattan, eğitimden, iş hayatından uzaklaştırmakla kalmayıp aynı zamanda onların sahip olduğu çocuklar ve en genelde toplum açısından çok daha katmanlı sorunlara yol açacağı ifade edilmektedir.

3.6. Erken Yaşta Evlilikler ve Yoksulluk

Yoksulluk, erken yaşta evliliklerin hem nedeni hem de sonucu olarak değerlendirilmektedir. Erken yaşta evlilik yapan kız çocuklarının eğitim hayatı kesintiye uğramakta, küçük yaşta üstlendikleri ev içi sorumluluklar, çocuk sahibi olma ve çocuk bakımı gibi sorumlulukları nedeniyle de iş hayatına ve sosyal hayata katılmaları engellenmektedir. Bu bağlamda, özellikle adolesan annelerin topluma ve ailesine ekonomik bir katkıları bulunmamakta bu durum ise ekonomik problemleri artırmakta ve dolaylı olarak kişilerin çocukları da bu yoksulluk döngüsünden kendilerini kurtaramamaktadır (Boran vd., 2013). Altındağ'da yapılan bir araştırmada, erken yaşta evlenen kadınların yoksulluğunun derinleştiği, kendilerinden doğan çocukların ise, bu yoksulluğun yeni, savunmasız ve güçsüz paydaşları oldukları ortaya konmaktadır (Duyan, 2010). Yine, yapılan aynı çalışmada, katılımcılarının çoğunluğunun çalışmadığı, bir kısmının dilenerek hayatını devam ettirdiği, evlerine ekonomik katkı

sağlayan kişi sayısının az olduğu ve bu durumla tezat bir şekilde, bakım ve sorumlulukları altında olan çocuk sayılarının ise fazla olduğu vurgulanmaktadır (Duyan, 2010). Erken yaşta evliliklerde yoksulluk döngüsünün etkilediği kesim yalnızca kız çocukları ve onların çocuklarından ibaret olmayıp, erken yaşta evlilik yapan erkek çocuklarının da ağır bir yük ve ekonomik sorumluluk altına girdiği ifade edilmektedir. Roman mahallelerinde gerçekleştirilen bir saha araştırmasında, erken yaşta evlenen erkek çocukların çoğunlukla kayıt dışı (çocuk işçi olarak) ve sokaklarda çalıştıkları tespit edilmiştir (Taylan, 2016; Taylan ve Barış, 2015). Sonuç itibarıyla, erken evliliğin hem nedenlerinden hem de sonuçlarından biri olan “yoksulluk” sorunu, yalnızca erken yaşta evlenen kız çocuklarını değil, onların çocuklarını ve erken yaşta evlilik yapan erkek çocukları da mağdur etmektedir. Erken yaşta evlilikler ve yoksulluk konusunda yapılan araştırmalar doğrultusunda yaşanan yoksulluğun hem bireysel hem de toplumsal boyutta etkilerinden söz edilebilmektedir.

3.7. Erken Yaşta Evlilikler ve Boşanma

Erken yaşta evlilikler boşanma olgusu üzerinde büyük bir paya sahiptir. Yapılan araştırmalar da erken yaşta evlenenlerin boşanma olasılıklarının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Bumpass vd., 1991). Yine, yapılan bir başka araştırmada, erken yaşta yapılan evlilikler, boşanma nedenleri arasında sayılmaktadır (Kitson ve Holmes, 1992). Diğer taraftan, Amerika’da gerçekleştirilen bir başka çalışmada ise, 20 yaş altında evlilik yapanların 20 yaş ve üzerinelere göre daha fazla boşandığı sonucuna ulaşılmıştır (Glenn ve Supancic, 1984).

Erken yaşta yapılan evliliklerde boşanma olasılığının daha yüksek olmasının en önemli nedenlerinden biri, evliliğin taraflarının henüz fiziksel ve psikolojik gelişimlerini tamamlamamış olmaları ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Öyle ki; erken yaşta evlenen çocuklar, gençlik hayatı yaşamadan, sosyal hayatlarını ve eğitimlerini yarıda keserek evlilik yapmakta, evliliğin ve çocuk sahibi olmanın gerektirdiği sorumluluğun altında ezilmektedirler. Diğer yandan, sosyal hayatlarında, eğitimlerinde yeteri kadar bilgi ve tecrübe kazanamayan çocukların; evliliğin ne anlama geldiği, neleri gerektirdiği gibi hususlarda ihtiyaç duyulan nitelikleri henüz kazanmadıkları gözlemlenmektedir. Nitekim avukatların boşanma üzerine düşüncelerini tespit etmeyi amaçlayan bir araştırma, kız çocukların bilhassa çoğu zaman evde gördükleri baskıdan kurtulmak amacıyla, hayat tecrübesi edinmeden evlendiklerini ve çocuk sahibi olduklarını ortaya koymaktadır. Diğer yandan, aynı araştırmada evliliğin diğer tarafı olan erkeklerin ise, yine bekâr hayatı yaşamadan, eş, çocuk ve aile geçindirme sorumluluğu üstlendiklerine; buna rağmen, bekârlık hayatına hem kız çocukların hem de erkek çocukların içten içe imrenmeye devam ettiklerine dikkat çekilmektedir. Netice itibarıyla, bu sorumluluk ve imrenme duygusu arasındaki çıkmazla baş edemediklerinde, bu sefer de çiftlerin birbirlerini ve evlilik düzenlerini yıpratmaya başlayıp, ilişkilerini de çoğu zaman boşanma ile sonuçlandırdıkları anlaşılmaktadır (Tarhanacı, 2017).

4. Sonuç ve Öneriler

Erken yaşta evliliğin bireysel ve toplumsal etkileri ve sonuçlarını ele alan bu derlemede, bilhassa evliliğin tarafı olan kız çocuklarının yaşadıkları mağduriyetin öne çıktığı gözlemlenmektedir. Diğer yandan, erken yaşta evlenen çiftlerin diğer tarafını oluşturan erkeklerin de bir kısmının yine çocuk olduğu dikkate alındığında, mağduriyetin çift taraflı yaşandığından da şüphe bulunmamaktadır. Nitekim erken yaşta evlenen çocuklardan dünyaya gelen bebeklerin de bu evliliklerin sebep olduğu etkilerden nasibini aldığı da düşünüldüğünde; erken yaşta evliliğin sonuçlarının bireysel boyuttan toplumsal boyuta taşındığı ve netice itibarıyla ulusal veya küresel bir soruna tekabül ettiği anlaşılmaktadır. Buna ek olarak, erken yaşta yapılan evliliklerin nedenleri ile sonuçlarını tam manasıyla birbirinden ayırmanın da mümkün olmadığı düşünülmektedir. Eğitimsizlik, yoksulluk, aile içi şiddet, istismar, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, erken yaşta evliliklerin en önemli motivasyonları olmakla beraber; aynı zamanda erken yaşta evlilik yapan çocukların maruz kaldığı etkilere de karşılık gelmektedir.

Derleme Makalesi

Erken yaşta evlilikler konusunda yapılandırılmış ve profesyonel devlet politikaları ile bu sorunun üstesinden gelmek ve sorunu en aza indirmek mümkündür. Erken yaşta evlilikler konusunda mikro ve mezo müdahalelerin yanında daha çok makro boyutta çalışmalara önem verilmeli, koruyucu, önleyici ve bilgi ve bilinç artırıcı çalışmaların multidisipliner bir boyutta gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca erken yaşta evliliklere bağlanan yaptırımların artırılması, kamu görevlilerin bildirim yükümlülüğünün ve adli- idari makamların vaka takibi üzerindeki denetimlerinin artırılması, okul öncesi eğitimden başlamak üzere toplumsal cinsiyet eşitliği dersinin, öğrencilerin yaş ve gelişimine uygun olarak zorunlu müfredata eklenmesi, üniversite kadın ve çocuk merkezlerinin çalışmalarını ve projelerini bu bağlamda geliştirmesi, dini nikâhın tek başına “yok” hükmünde olduğunun, bilhassa Diyanet İşleri Başkanlığı gözetiminde tüm din görevlilerine bildirilmesi, resmi nikâhı bulunmayan çiftlere dini nikâh kıyan din görevlilerinin cezai ve idari yaptırımlarla muhatap kılınması gibi önlemlerle sorunların en aza indirilmesinin mümkün olabileceği düşünülmektedir. Yine, erken teşhis tanı programlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, boşanma kararı alan çiftlerin danışman desteğinden faydalandırılması, erken yaşta evliliklerin en çok gerçekleştiği riskli bölgelerin tespiti ile bu bölgelerde yürütülecek çalışma ve projelerin artırılması, yoksulluk konusunda yardım ve güçlendirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi, istismarın toplumun tüm kesimlerinde açıkça tanımlanması, tüm eğitim kademelerinde destekleyici rehberlik çalışmalarına öncelik verilmesi, şiddetle mücadele bağlamında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) gibi birimlerin yetki ve sorumluluklarının artırılması ve erken müdahalede fırsatlarının sağlanması, erken yaşta evlilik riski taşıyan çocukların okullarda belirlenmesi ve çocukların eğitime katılımı ve sürekliliğinin sağlanması, erken yaşta evlilik konusunda birinci basamak sağlık kuruluşları ile hastane birimleri ile çalışmalar yapılmasının yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Zira erken yaşta evliliğin önüne geçebilmek amacıyla, önce kanun koyucunun ve onun uygulayıcısı pozisyonunda bulunan kamu görevlilerinin politikalar geliştirmesi beklenmektedir. Diğer yandan bu politikaların yalnızca yasalar nezdinde ortaya konması yeterli olmamakta, toplumun tüm katmanlarına eğitimler vasıtası ile duyurulması ve öğretilmesi de önem taşımaktadır. Bu bağlamda, İstanbul Sözleşmesi gibi kadınları ve çocukları önceleyen; kadına karşı ayrımcılığın önlenmesine yönelik taraf devletlere yükümlülükler yükleyen sözleşmelerin feshedilmesi yerine, sözleşmenin tam manasıyla uygulanmasını önceleyen tedbirlerin alınmasına enerji harcanmasının gerekliliği öne çıkmaktadır.

Kaynakça

- Aktepe, E. & Atay, İ.M. (2017). Çocuk evlilikleri ve psikososyal sonuçları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 410-420. doi:10.18863/pgy.310791
- Anık, M., & Barlin R. (2017). Türkiye'de çocuk gelinler sorunu: Balıkesir örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6, 1827-1841.
- Bahadır Yılmaz, E., & Öz, F. (2017). Kadın hastaların ekonomik şiddete ilişkin deneyimleri ile kadının çalışmasına yönelik tutumları. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6 (3), 97-103.
- Balta Peltekoğlu, F., & Akbayır, Z. (2019). Davranışsal içgörü ve halkla ilişkilerin kesişim noktası: çocuk gelin sorununda medyada farkındalık ve davranışsal halkla ilişkiler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6 (2), 827-844.
- Boran, P., Gökçay, G., Devocioğlu, E., & Eren, T. (2015). Çocuk gelinler. *Marmara Medical Journal*, 26 (2), 58-62.
- Bumpass, L., Martin, T., & Sweet, J. (1991). The impact of family background and early marital factors on marital disruption. *Journal of Family Issues*, 12, 22-42.
- Burcu, E., Yıldırım, F., Sırma, Ç. S., & Saniyaman, S. (2015). Çiçeklerin kaderi: Türkiye'de kadınların erken evliliği üzerine nitel bir araştırma. *Bilig/Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (73), 63-98.
- Can Gürkan, Ö., & Coşar, F. (2009). Ekonomik şiddetin kadın yaşamındaki etkileri, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim Ve Sanatı Dergisi*, 2(3), 124-129.
- Cenk, K.K. (2019). *Yarım kalan çocukluk: Kilis örneğinde çocuk gelinler*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Çağırkan, B. (2019). Erken yaşta yapılan evlilikler ve aile kurumuna etkisi üzerine bir alan araştırması: Bitlis il merkezi örneği. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (1), 52-61.
- Çocuk Koruma Kanunu. (2005). T.C. Resmî Gazete, 25876, 15 Temmuz 2005. [Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>, Erişim tarihi: 02.05.2021.]
- Doğan, S., & Kılınç, Ö.E. (2013). Çocuk gelinler bilgi seti: çocuk evlilikleri ve ekonomi. *Uçan Süpürge Yayınları*.
- Duman, N., & Coşkun, B. (2019). “Çocuk yaşta evlilik” ya da “çocuk gelin” olgusuna psikososyal bir bakış. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 4 (2), 267-276.
- Duyan, G.Ç. (2010). Yoksulluğun kadınlığı: Altındağ örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21 (21), 19-29.
- Ekici, A. (2018). *Çocuk gelin olarak evlilik yapmış kadınların ruh sağlığının araştırılması* (Master's thesis, Hasan Kalyoncu Üniversitesi).
- Eray, Ş., Uçar, H. N., & Murat, D. (2019). Evlilik?-Evcilik?: çocuk gelinler ve ilişkili ruhsal hastalıklar. *Van Tıp Dergisi*, 26(4), 445-451.
- Erdoğan, D. (n. d.). Türkiye'de çocuk gelinler sorunu. 30 Nisan 2021 tarihinde http://www.academia.edu/6459715/Turkiyede_Cocuk_Gelinler_Sorunu adresinden erişildi.
- Erulkar, A. (2013). Adolescence lost: The realities of child marriage. *Journal of Adolescent Health*, 52(5), 513-514.

- Glenn, N. D., & Supancic, M. (1984). The social and demographic correlates of divorce and separation in the United States: An update and reconsideration. *Journal of Marriage and the Family*, 563-575.
- Gök, M. (2016). Child marriages in Turkey with different aspects. *Journal of Human Sciences*, 2222-2231.
- Gülada, M. (2020). İnsan ticareti bağlamında çocuk evliliğini önlemeye yönelik UNICEF tarafından hazırlanan kamu spotu reklamları üzerine inceleme. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 144-168.
- Güneş, M., Selçuk, H., Demir, S., İbiloğlu, A.O., Bulut, M., Kaya, M.C., Yılmaz, A., Atli, A., & Sır, A. (2016) Marital harmony and childhood psychological trauma in child marriage. *Journal of Mood Disorders*, 6:63-70. doi: 10.5455/jmood.20160425100345
- IWCH. (2018). [Erişim Adresi: <https://iwhc.org/resources/facts-child-marriage/>, Erişim tarihi:24.10.2021.]
- Kasım, B., Cem, U., Mustafa, K., Süleyman, S., İsmail, B., Ubeydullah, D., & Süleyman, G. (2015). Evaluation of the early age married girls applying to our department. *Open Journal of Pediatrics*, 5(04), 334.
- Kıran, E. (2017). Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında Türkiye’de çocuk gelinler. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-8.
- Kidman R (2016) Child marriage and intimate partner violence: a comparative study of 34 countries. *Int J Epidemiol*, 1-14.
- Kitson, G. C., & Holmes, W. M. (1992). Portrait of divorce: Adjustment to marital breakdown: Guilford Press.
- Le Strat, Y., Dubertret, C., & Le Foll, B. (2011). Child marriage in the United States and its association with mental health in women. *Pediatrics*, 128(3), 524-530.
- Tarhanacı, M. (2017). Boşanma avukatlarının anlatısıyla Trabzon’da aile ve boşanma olgusu. *İmgelem*, 1 (1) , 89-120 .
- Taylan, H.H. (2016). Sakarya roman ailelerinde erken evlilik araştırması. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 52, 221-228.
- Uluç, G., Erçetingöz, A., & Süslü, B. (2018). Hukuki ve toplumsal boyutuyla çocuk gelin olgusu ve 2010 sonrası türk sinemasının çocuk gelinleri. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 10(4), 75-94. doi:10.17932/IAU.IAUD.m.13091352.2018.4/40.95-120
- UN (1959). Çocuk Hakları Bildirisi. [Erişim adresi: http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf Erişim tarihi: 15.04.2021.]
- UNFPA, B. (2020). *Çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerin sağlık riskleri ve sonuçlarına çok sektörlü yaklaşım*.
- UNICEF (2004). Çocuk haklarına dair sözleşme. [Erişim adresi: <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme> , Erişim tarihi: 15.04.2021.]
- UNICEF (2019). “Dünya Geneline Çocuk Evliliği İstatistikleri, [Erişim adresi: <https://www.unicef.org/stories/child-marriage-around-world> , Erişim Tarih: 01.05.2020
- Uysal M.T., Eren G.T., & Şimşek E. (2019). Sosyo-kültürel özellikler bağlamında erken evlilikler: Ağrı örneği. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 9 (1), 349-375.

- Yorgun, E. (2019). *Yarım kalan çocukluk: Erken evlilikler ve çocuk yetiştirmede karşılaşılan problemler: Ardahan ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Yüksel, H Yüksel, M. (2014). Çocuk ihmali ve istismarı bağlamında Türkiye'de çocuk gelinler gerçeği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), 1-24.

Extended Summary

Early marriages, which correspond to child marriages, is a global problem. Although it is commonly considered that early marriages impact girls, it should not be ignored that boys are also victims of early marriage. It can be seen that the motivation for early marriage formation and the consequences of early marriage are mutually reinforcing processes.

Various studies and researches reveal that early marriages have negative physical and mental effects on children. It is stated that girls who marry at a young age do not utilize birth control techniques because they lack expertise or are compelled to do so, leaving them vulnerable to early pregnancy. This situation poses many risks for the physically and psychologically immature mother and also for the baby. Heavy duties without obtaining life experience and abilities create a structure that is detrimental to an individual's mental health and results in an unhealthy family environment.

Studies have shown that the risk of domestic violence is higher in early marriages. Considering that they do not stay in an independent home but live with their family elders, it is understood that the violence against girls may not only come from the spouse alone. On the other hand, it is stated that the victim girls sometimes use violence against their own children due to the trauma of the violence they are subjected to and the heavy responsibility they carry, and domestic violence affects families first, then generations and societies as a vicious circle.

Girls who married at a young age are reportedly exposed to one of the most prominent forms of sexual abuse. On the other hand, it is understood that the abuse is not only limited to the sexual aspect, but also occurs in the physical and economic context. The inability of children to protect themselves against the perpetrator of the abuse also prepares the ground for the deepening, increasing and continuing of their victimization.

Gender perceptions and roles, which are one of the most important motivations of early marriages, also correspond to the results of these marriages. It is broadly acknowledged that girls who marry at a young age are primarily responsible for household and child care and are unable to continue their education or careers. This situation, which renders them victims, creates a framework for the continuation of the gender stereotypes they should contend with.

While having education and skills is a significant advantage in the employment and career market, early marriage hinders children's education and prevents them from benefiting from these opportunities. For this reason, it is not possible for children who cannot continue their education life to hold on to their business and professional life. This directly causes the families these children founded and the children they raise to suffer from the same cycle of poverty.

As a result, it can be stated that early marriages correspond to an important problem in the world. It is understood that early marriages cause multidimensional problems such as the interruption of girls' education life, increase of domestic violence, abuse, poverty and divorce, reproduction of gender stereotypes, and negative effects on girls' physical and mental health. In the solution of this problem, it is important not only to regulate the legal legislation, but also to develop, adopt and disseminate public policies that will lead to the prevention of early marriages and consequently the work of non-governmental organizations, women's and children's rights centers, trainings on gender equality issues, courses added to the curriculum. Early marriage is a serious violation of children's rights in terms of the damages it causes. In this context, it is indisputable that the measures to be taken and the practices to be developed will not only contribute to the lives of children but also to the growth of healthy individuals in the society.